

4. Όπως φαίνεται από τις μελέτες των ειδικών που αναφέρονται στο κείμενο, στο κοντινό μέλλον οι επιπτώσεις από την κλιματική αλλαγή θα είναι καταστροφικές. Ποια μέτρα θα μπορούσαμε να λάβουμε, ώστε να αποτρέψουμε αυτή την εξέλιξη; Να αναφέρετε με συντομία τις προτάσεις σας.

3 ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

A. Τα μέρη του λόγου*

1. Στο παρακάτω κείμενο να υπογραμμίσετε τα **κλιτά μέρη** του λόγου και να κυκλώσετε τα **άκλιτα**:

Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες χρειάζονται ειδική βοήθεια, για να παρακολουθήσουν το πρόγραμμα του συνηθισμένου σχολείου. Η ειδική αυτή βοήθεια μπορεί να περιλαμβάνει ειδικά όργανα και μέσα, ειδικές μεθόδους διδασκαλίας ή διευθετήσεις του περιβάλλοντος. Έτσι, το τυφλό παιδί διδάσκεται ότι και τα άλλα παιδιά, αλλά διαβάζει και γράφει με τη μέθοδο Μπράιγ.

Στ. Πολυχρονοπούλου-Ζαχαρογέωργα, Ένα σχολείο για όλους: το δικαίωμα στη διαφορά

2. Να σημειώσετε σε ποιο **μέρος του λόγου** κατατάσσεται κάθε λέξη του παρακάτω αποσπάσματος:

Οι καμπίνες των επιβατών βρίσκονταν σε έναν διάδρομο, που υπήρχε μεταξύ του χώρου περιπάτου και του σαλονιού. Κάθε καμπίνα είχε έναν πτυσσόμενο νιπτήρα, ενώ τα μπάνια και το ντους βρίσκονταν κάτω, στο κατάστρωμα Β, όπου βρισκόταν επίσης η κουζίνα, καθώς και τα μαγειρικά σκεύη του πληρώματος.

Μυστήρια της Ιστορίας (διασκευή)

* Μελετήστε «Τα μέρη του λόγου». Βιβλίο Σύγχρονη Ελληνική Γραμματική, εκδ. Αρνός.

Β. Τα άρθρα*

1

1. Στο παρακάτω κείμενο να υπογραμμίσετε τα **οριστικά** και να κυκλώσετε τα **αόριστα** άρθρα:

Το τσίρκο Eloise είναι ένα σύγχρονο τσίρκο από τον Καναδά, διαφορετικό από τα άλλα. Δεν στεγάζεται σε τέντες, αλλά δίνει τις παραστάσεις του σε θέατρα, δεν διαθέτει ζώα, αλλά μόνο ... πολυτεχνίτες καλλιτέχνες, που είναι ταυτοχρόνως ακροβάτες, ηθοποιοί, χορευτές, μουσικοί και κλόουν. Οι παραστάσεις του περιλαμβάνουν συνήθως χορογραφίες. [...] Το τσίρκο Eloise, ξεφεύγοντας από την κλασική εικόνα που έχουμε για το τσίρκο, προσφέρει ένα εντυπωσιακό και άκρως ενδιαφέρον θέαμα, που έχει καταφέρει να κερδίσει κοινό και κριτικούς.

Εφ. Η Ελευθεροτυπία, 15-1-2002 (διασκευή)

2. Να συμπληρώσετε το παρακάτω κείμενο με το κατάλληλο **οριστικό ή αόριστο άρθρο**:

_____ φορά και _____ καιρό ζούσε _____ χωρικός με _____ γυναίκα του σ' _____ σπιτάκι μέσα σε _____ πυκνό δάσος. Είχαν και _____ κόρη τόσο όμορφη, που ακόμη και _____ ήλιος και _____ φεγγάρι ζήλευαν. _____ μέρα πέρασε το βασιλόπουλο, είδε _____ όμορφη κόρη και αμέσως ζήτησε από _____ γονείς της να την παντρευτεί. _____ πατέρας της, που δεν ήθελε να χάσει _____ κόρη του, είπε:
— Αν θέλεις _____ κόρη μου, πρέπει να περάσεις από τρεις δοκιμασίες...

3. Να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων με το κατάλληλο **οριστικό ή αόριστο άρθρο**:

- α. Πηγαίνω στη δουλειά μου με _____ λεωφορείο.
β. _____ κορίτσι σε περιμένει έξω από το σπίτι! Την ξέρεις;
γ. Η Κατερίνα δουλεύει σε _____ τράπεζα.
δ. Θέλω _____ βιβλίο Το ημερολόγιο της Άννας Φρανκ.
ε. Θέλω _____ βιβλίο που να μιλάει για την οικονομία της Ελλάδας.
στ. _____ φίλος μου δουλεύει στην επιχείρησή σου.
ζ. Χρειάζομαι _____ υπάλληλο, για να εργαστεί στον φούρνο.
η. Στη Μαίρη αρέσει πολύ να πηγαίνει σ' _____ πάρκο.
θ. Η Ελένη έχει _____ γάτα για κατοικίδιο.
ι. Αυτή είναι _____ σύζυγος του Αποστόλη.
κ. _____ Γιώργος είναι πολύ έξυπνος!

* Μελετήστε «Τα μέρη του λόγου (Τα άρθρα)».
Βιβλίο Σύγχρονη Ελληνική Γραμματική, εκδ. Αρνός.

- λ. Μήπως θέλεις _____ χυμό;
 μ. Πόσο κάνει αυτή _____ ομπρέλα;
 ν. Θέλω _____ μπουκάλι νερό.
 ξ. Πού είναι _____ Νίκος;
 ο. _____ εισιτήριο για Παρίσι ήταν πολύ ακριβό.
 π. Πόσο κάνει _____ σπίτι στη Θεσσαλονίκη;
 ρ. Ξέρεις _____ κυρία Άννα;
 σ. Έχω _____ παιδί, που πηγαίνει στην Α' τάξη του Γυμνασίου.
 τ. Χθες είδα _____ αγόρι, που νομίζω πως είναι συμμαθητής σου!

4. Να υπογραμμίσετε τους τύπους του **οριστικού άρθρου** και να κυκλώσετε τους **αδύνατους τύπους** της προσωπικής αντωνυμίας γ' προσώπου:

- α. Να το αγοράσεις αυτό το περιοδικό, είναι το καλύτερο!
 β. Καθώς αποχαιρετούσε τη μαμά της, τη φίλησε σταυρωτά μην μπορώντας να συγκρατήσει τα δάκρυά της.
 γ. Θα σ' το φέρω, μόλις φτάσω στον σταθμό. Ελπίζω να σε προλάβω.
 δ. Τον χάρεινε για ώρα με τα γερασμένα χέρια της.
 ε. Μόλις άκουσε για το τροχαίο, φοβήθηκε πως δεν θα τον ξανάβλεπε τον γιο της.
 στ. Αγαπούσε τις καλές τέχνες και τα γράμματα, γι' αυτό οι φίλοι του τον θεωρούσαν φιλότεχνο.
 ζ. Είναι εριστικός και οξύθυμος και του αρέσει να τσακώνεται διαρκώς.
 η. Το ταμείο της ενορίας μας συγκέντρωσε αρκετά χρήματα και τα δώρισε σε ιδρύματα για ανάπηρα παιδιά.
 θ. Τα αγαπούσε όλα τα ζώα. Πάντοτε τάζε τα αδέσποτα της γειτονιάς μας.
 ι. Της άρεσε να την κολακεύουν με ωραία λόγια για την εμφάνισή της.
 κ. Ήταν μισοπεθαμένος από την πείνα και τη δίψα. Του έδωσα αμέσως ένα κομμάτι ψωμί και το καταβρόχθισε μεμιάς.

5. Στις παρακάτω προτάσεις να υπογραμμίσετε το **αόριστο άρθρο** ένας, μια/ μία, ένα και να κυκλώσετε το **αριθμητικό επίθετο** ένας, μία, ένα:

- α. Μέσα σε μία στιγμή έχασε όλη του την περιουσία εξαιτίας ενός λάθους.
 β. Μία άγνωστη κυρία την πλησίασε και της ζήτησε βοήθεια.
 γ. Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε μια καλή και όμορφη αλλά πολύ φτωχή κοπέλα.
 δ. Αποφάσισε να αποσυρθεί από την ενεργό δράση μετά από μία ένδοξη πορεία.
 ε. Η Μαίρη αποφάσισε να αγοράσει μία φούστα και όχι περισσότερες, όπως είχε πει αρχικά.
 στ. Ο δήμαρχος μάς ζήτησε να κρατήσουμε ενός λεπτού σιγή στη μνήμη των αδικοχαμένων συμπολιτών μας.

Γ. Τα ουσιαστικά*

1

1. Από τα παρακάτω ουσιαστικά, να κυκλώσετε τα **κοινά** και να υπογραμμίσετε τα **κύρια**:

ποτάμι, γέφυρα, Τετάρτη, Αύγουστος, γυναίκα, Πνειός,
μαργαρίτα, Μαργαρίτα, Μεσολόγγι, ξίφος, σιωπή

2. Από τα παρακάτω ουσιαστικά, να κυκλώσετε τα **συγκεκριμένα** και να υπογραμμίσετε τα **αφηρημένα**:

πεταλούδα, ψωμί, κτήμα, ειρήνη, ελευθερία, αρετή, θάλασσα,
πάροδος, σώμα, ευτυχία, βιβλίο

3. Από τα παρακάτω ουσιαστικά, να κυκλώσετε τα **ισοσύλλαβα** και να υπογραμμίσετε τα **ανισοσύλλαβα**:

μαθητής, μανάβης, τραγουδιστής, γαλατάς, λέξη, κόμμα, πέτρα, σφουγγαράς, παράμετρος,
μενεξές, δέντρο, κήπος, κάθισμα, όνομα, σβήσιμο, μωρό, λάθος, ζήτημα, μεζές, ύφασμα

4. Να μεταφέρετε τα ουσιαστικά στην **ίδια πτώση του άλλου αριθμού**:

ο άνθρωπος		των καρκελών	
του στρατιώτη		του βαψίματος	
τη θάλασσα		το παιδί	
τον κανόνα		τις εποχές	
η κάθοδος		οι θεραπείες	
τους πολεμιστές		της μεθόδου	
των πράξεων		των διώξεων	

5. Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα, όπως στο παράδειγμα:

Όνομ. Ενεστώτα	Γενική Ενικού	Γενική Πληθυντικού	Αιτιατική Πληθυντικού
η τιμή	της τιμής	των τιμών	τις τιμές
η αλήθεια			
η κυβέρνηση			
η βάση			
η άποψη			

* Μελετήστε «Τα ουσιαστικά».
Βιβλίο Σύγχρονη Ελληνική Γραμματική, εκδ. Αρνός.

η διάλεκτος			
η έξοδος			
η κερσόνησος			
η μοναξιά			
η διάμετρος			
η εντύπωση			
η δουλειά			
η βιβλιογραφία			

6. Στις παρακάτω φράσεις να **μεταφέρετε τα ουσιαστικά** στον **άλλο αριθμό**:

- α. Ο αφρός της θάλασσας → _____
- β. Ο κανόνας της τάξης → _____
- γ. Ο καθηγητής του πανεπιστημίου → _____
- δ. Η προσωπικότητα του ατόμου → _____
- ε. Ο ιδιοκτήτης του λαχανόκηπου → _____
- στ. Ο ψαράς του νησιού → _____
- ζ. Το προϊόν του καταστήματος → _____
- η. Το καθήκον του μαθητή → _____
- θ. Η τιμή του κρέατος → _____
- ι. Η μέθοδος του προβλήματος → _____

7. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων βάζοντας τη **λέξη** που δίνεται στην παρένθεση **στον σωστό τύπο**:

- α. Πήγαμε να συχαρούμε _____ (η ηθοποιός) για την ερμηνεία της.
- β. Τα ονόματα _____ (η οδός) δεν διαβάζονται εύκολα.
- γ. Στη Χημεία της Γ' Γυμνασίου οι μαθητές διδάσκονται _____ (το οξύ), τις βάσεις και τα άλατα.
- δ. Στις εθνικές _____ (η επέτειος) διακόπτεται η κυκλοφορία των οχημάτων.
- ε. _____ (το δόρυ) των Σπαρτιατών φόβισαν τους Αθηναίους στρατιώτες.
- στ. Η πρωτοβουλία _____ (ο πρύτανης) για παράταση _____ (η εξέταση) δεν βρήκε σύμφωνους τους φοιτητές.
- ζ. Παρακαλώ, προχωρήστε προς _____ (η έξοδος) κινδύνου.
- η. Η δασκάλα ρώτησε τους μαθητές για _____ (το πέλαγος) της Ελλάδας.
- θ. Ξεχάστηκε και δεν κοίταξε την ημερομηνία λήξης _____ (το γάλα).

- ι. Όταν ο Περσέας αντίκρισε το κεφάλι _____ (το τέρας), τρόμαξε.
- κ. Να χωρίσετε το κείμενο σε _____ (η παράγραφος) και για καθεμία από αυτές να δώσετε έναν _____ (ο πλαγιότιτλος).
- λ. Παλιά θέριζαν _____ (το στάχυ) με _____ (το δρεπάνι).
- μ. Η αρχή είναι το ήμισυ _____ (το παν), λένε.
- ν. Εξαιτίας των πολλών καταχρήσεων έπαθε κίρρωση _____ (το ήπαρ).
- ξ. Απέτυχε, καθώς δεν έλαβε υπόψη της όλες _____ (η παράμετρος).

8. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων επιλέγοντας την κατάλληλη λέξη και βάζοντάς τη στον σωστό τύπο:

η εγκύκλιος, το συμφέρον, ο Σωκράτης, το μέλι, η Σύνοδος,
ο πατέρας, το φως, το σύμπαν, η κάθοδος, το ύδωρ

- α. Ο αγιασμός _____ θα πραγματοποιηθεί αύριο στις 11.00 το πρωί στο λιμάνι.
- β. Η Απολογία _____ θεωρείται ένα από τα πιο γνωστά έργα του Πλάτωνα.
- γ. Μία από τις συνέπειες _____ των Δωριέων ήταν η κατάρρευση του μυκηναϊκού πολιτισμού.
- δ. Οι νεόνυμφοι επέλεξαν τη Βενετία για μήνα _____ .
- ε. Οι θεωρίες για τη δημιουργία _____ είναι πολλές.
- στ. Ο πλανήτης Kepler 186f απέχει 490 έτη _____ από τον πλανήτη Γη.
- ζ. Η λειτουργία των Δημοτικών σχολείων καθορίζεται από τη σχετική _____ του Υπουργείου Παιδείας.
- η. Ο δικηγόρος αναλαμβάνει να προασπίσει _____ της εταιρείας που εκπροσωπεί.
- θ. Στην ταυτότητά του δεν αναγραφόταν το όνομα _____ .
- ι. Στις Οικουμενικές _____ της Εκκλησίας αντιμετωπίζονταν ζητήματα θρησκευτικών αιρέσεων.

9. Να σχηματίσετε φράσεις γράφοντας το δεύτερο ουσιαστικό στη γενική ενικού ή πληθυντικού αριθμού, ανάλογα με το ζητούμενο στην παρένθεση:

- α. η απαγγελία - το ποίημα (ενικός) → _____
- β. η αιχμή - το δόρυ (ενικός) → _____
- γ. οι κορυφές - η καπνοδόχος (πληθυντικός) → _____
- δ. το θέρισμα - το στάχυ (πληθυντικός) → _____
- ε. η μελοποίηση - το ποίημα (ενικός) → _____
- στ. η ανατροπή - το καθεστώς (ενικός) → _____

- ζ. οι επιχειρήσεις - ο καφετζής (πληθυντικός) → _____
- η. η ρύπανση - η πόλη (πληθυντικός) → _____
- θ. η ψήφος - ο δημότης (ενικός) → _____
- ι. η απαγόρευση - η έξοδος (ενικός) → _____
- κ. τα άνθη - η αμυγδαλιά (πληθυντικός) → _____
- λ. η άφιξη - ο πρέσβης (πληθυντικός) → _____
- μ. η θλάση - ο μυς (ενικός) → _____
- ν. η διοργάνωση - η ημερίδα (πληθυντικός) → _____
- ξ. η έπαρση - η σημαία (πληθυντικός) → _____

10. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω λέξεων βάζοντας τα **κατάλληλα γράμματα** και να τονίσετε, όπου χρειάζεται:

δάκρ___α, αγκ___νας, ασχήμ___α, αφέλ___α, κηδεμ___νας, διεύθ___νση, σωτ___ρας,
 ελαι___νας, βράδ___, Καλυψ___, βράδ___α, αυτοκράτ___ρας, καύσ___νας, στάχ___,
 χαμομ___λι, ξυπνπτ___ρι, Απόλλ___νας, αγ___νας, νικ___τής, θ___της, δύσπν___α,
 χλαμ___δα, Ψηλορ___της, μέλ___σα, υπολογ___στής, δαν___στής, πατρι___της,
 δημ___της, προδ___της, β___μός, κα___μός, ξενιτ___μός, πραμάτ___α, δίχτ___,
 στάχ___α, λατρ___α, οξ___, δουλ___ά, νοικοκυρ___ό, δάκρ___, μαντ___λα, δικτ___ών,
 σειρ___να, Αστυπάλ___α, έμβρ___ο, μαρτ___ριο

11. Να κλίνετε τα παρακάτω ουσιαστικά και στους **δύο αριθμούς**:

ο αντίλαλος, ο βαρκάρης, ο πρύτανης, ο πρέσβης, ο βοριάς, ο μυς, η πειθώ,
 η λεωφόρος, η σύνταξη, η παράγραφος, η αυλαία, το σύννεφο, το καλοκαίρι,
 το δίκτυ, το πυρ, το ράψιμο

4 ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ

1. Να γράψετε τουλάχιστον ένα **συνώνυμο** και ένα **αντώνυμο** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις. Αξιοποιήστε τον κατάλογο **Συνωνύμων Αντωνύμων** στη σελ. 343 του βιβλίου:

Λέξεις	Συνώνυμα	Αντώνυμα
αγανακτώ		
αγοράζω		
αδημονώ		
αδιαφορώ		